

ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Relationship of Stress to Adaptation of Village Health Volunteers during the COVID-19 Outbreak

ศุชนิ บุญพิทักษ์สกุล* อุษา ตันทพงษ์ เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย อรพิชา เกตุพันธ์

Dussanee Bunpitaksakun* Usa tantapong Phechnoy Singchungchai Onpicha Ketphan

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน นครปฐม ประเทศไทย 73000

Faculty of Nursing, Christian University, Nakhon Pathom, Thailand 73000

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเครียดกับการปรับตัวและความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัว ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)ในช่วงสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความเครียดและระดับการปรับตัว และความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 110 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ที่มี 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความเครียดและ แบบสอบถามการปรับตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าระดับความเครียดรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.65) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าระดับความเครียดที่สูงสุด คือ ด้านบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.79) และการปรับตัวรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) ส่วนระดับความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวอยู่ในระดับสูง ($r = 0.83$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า อสม.เป็นทีมสุขภาพที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อเกิดโรคระบาดใหม่ๆหน่วยงานสุขภาพที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงการปรับตัวและการบริหารความเครียดเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คำสำคัญ : ความเครียด, การปรับตัว, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This descriptive research aimed to determine the stress level and adaptation and the relationship between stress and adaptation of village health volunteers (VHV) during the outbreak of COVID-19. Objectives of the research to study the level of stress and the level of adaptation and the relationship between stress and adaptation among village health volunteers. The subjects were 110 village health volunteers recruited using multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire consisting of three parts: general information, stress assessment form, and adaptation questionnaire. The data were analyzed with descriptive statistics: frequency, percentage, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The research results revealed the overall stress level was low ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.65). When classified into aspects, it was found that

the highest stress level was the role of the duty which was at a moderate level ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.79) and the overall stress adaptation level was high ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64). The relationship between stress and adaptation was at a high level ($r = 0.83$) with statistical significance ($p < .05$). The research results indicate that village health volunteers are an important healthcare team. Therefore, when there is a new epidemic occurs, related health-care organizations should realize that adaptation and stress management are required for quality of work life.

Keywords: Stress, adaptation, village health volunteers, COVID-19

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019 : COVID-19) เป็นโรคอุบัติใหม่ ที่มีผู้ป่วยติดเชื้อสะสมจำนวน 167 ล้านคน เสียชีวิต 3.48 ล้านคน อัตราป่วยตาย 2.08 โดยที่ประเทศไทยมีผู้ป่วยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 24 พฤษภาคม 2564 จำนวน 132,213 คน เสียชีวิตสะสม 806 คน คิดเป็นอัตราป่วยตาย 0.61¹ ขณะที่จังหวัดนครปฐมมีผู้ป่วยระลอกใหม่จำนวน 1,403 คน เสียชีวิต 16 คน คิดเป็นอัตราป่วยตาย 1.14 โดยในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ป่วยแต่ละอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสสามพราน อำเภอ นครชัยศรี อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอกำแพงแสน อำเภอบางเลน และอำเภอดอนตูม เท่ากับ 351, 335, 293, 130, 127, 75 และ 63 คน ตามลำดับ² ซึ่งจากการศึกษาผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ที่เกิดจากจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบในทุกมิติ โดยผลการศึกษาของเอกลักษณ์ และสิรินรัตน์ พบว่าบุคลากรทางการแพทย์มีความเครียดและอารมณ์ซึมเศร้าระดับปานกลาง ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา³ โดยผลการศึกษาของ สุนทรีย์ สุรตนาและคณะ พบว่าชาวเขาภาคเหนือประเทศไทยได้รับผลกระทบด้านต่างๆ ได้แก่ การศึกษาของเยาวชน การตกงาน ปัญหาการเงินในครอบครัว และการรักษาพยาบาลในกลุ่มผู้สูงอายุ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข และการปรับตัวตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคระบาด⁴ และผลการศึกษา พบว่าผู้ปฏิบัติงานในเขตพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถปรับตัวในการทำงานที่บ้านได้ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านการพึ่งพา ระหว่างกัน ด้านร่างกายและด้านอัตมโนทัศน์⁵ ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนการวิจัยในประเทศสเปน พบว่ากลุ่มนักศึกษาพยาบาลที่เป็นอาสาสมัครด้านสาธารณสุขช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สามารถปรับตัวเชิงบวกใน ด้านการเรียนรู้ แม้ว่าจะต้องเผชิญภาวะวิกฤต⁶ จะเห็นได้ว่าผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาส่งผลให้เกิดความเครียด

ทุกมิติของสังคมและทุกคนต้องเรียนรู้การปรับตัวในแต่ละบทบาทหน้าที่

ขณะที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพจิต ระบุว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นทีมสุขภาพในระบบสาธารณสุขมูลฐาน ที่มีหน้าที่รณรงค์ให้ข้อมูลสุขภาพ โดยการเคาะประตูบ้านทุกหลังคาเรือนเพื่อควบคุมกลุ่มเสี่ยงไม่ให้แพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา ซึ่งต้องรับผิดชอบประมาณ 8-15 หลังคาเรือน และสรุปรายงานให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างน้อย 2 รอบ ห่างกันรอบละ 7 วัน⁷ และกรมสุขภาพจิต ระบุ การดูแลช่วยเหลือสุขภาพจิตใจคนในชุมชน จะต้องประสานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เช่น การส่งต่อ การติดตามเยี่ยมหรือการแนะนำแหล่งช่วยเหลือ⁸ โดยสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ที่รุนแรงเพิ่มขึ้นขณะที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ อาจทำให้เกิดความเครียดแก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งผลวิจัยเกี่ยวกับความวิตกกังวลของประชาชน ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ผู้ป่วย COVID-19 มีความวิตกกังวลมากกว่าประชาชนทั่วไป และมีเพิ่มขึ้นในสตรีและผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งปรากฏว่าประเทศแถบยุโรปมีความชุกด้านความวิตกกังวลสูงสุด รองลงมาอเมริกาและเอเชีย โดยกลุ่มประชากรทั่วไปมีความชุกด้านความวิตกกังวลจากสูงสุดได้แก่ ประเทศแอฟริกา อเมริกา ยุโรปและเอเชีย ตามลำดับ⁹

โดยการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศจีน ส่งผลต่อความเครียดมากที่สุด รองลงมาคือภาวะซึมเศร้า และความวิตกกังวลตามลำดับ และพบว่าเพศหญิงมีความชุกของภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลมากกว่าเพศชาย โดยผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการดูแลสุขภาพแนวหน้าจะสูงกว่าประชากรจีนทั่วไป¹⁰ ส่วนการศึกษาในประเทศไทย พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมการทำงาน มีผลต่อทุนทางจิตวิทยาและพฤติกรรมการทำงาน

ของ อสม.ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019¹¹ และจากการศึกษา พบว่า การปรับตัวให้เข้ากับแบบแผนของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการโดยคนที่ปรับตัวได้จะมีสุขภาพจิตที่ดีและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิภาพการทำงาน โดยทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการปรับตัวในการเผชิญปัญหาอย่างมีสติ และจัดการความเครียดทางอารมณ์อย่างถูกต้อง¹² โดยมีตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประชาชนมีความเครียดลดลงหลังจากที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์¹³ ในประเทศสเปนพบว่าปัจจัยเพศและอายุมีผลต่อการปรับตัวโดยเพศหญิงมีความเครียดมีทัศนคติแง่ร้ายและมองเห็นคุณค่าตัวเองน้อยลง ส่วนผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดีแม้ว่าจะมีความกังวลใจคนที่แต่งงานสามารถปรับตัวได้ดีแม้ว่ามีความกังวลมากขึ้น ซึ่งการปรับตัวจะสร้างความสุขและพัฒนาการเผชิญปัญหาด้านความทุกข์ในเชิงบวกดีขึ้น¹⁴ เหตุผลที่ผู้วิจัยนำทฤษฎีของรอยมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยตามทฤษฎีของรอย¹⁵ เพราะรอยมีความเชื่อว่า “เมื่อบุคคลเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต จะมีการปรับตัวได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของสิ่งที่มากระทบ” สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถือได้ว่ามีระดับความรุนแรงของสิ่งที่มากระทบต่อชีวิตมนุษย์เป็นเป็นการระบาดทั่วโลก อาการของโรครุนแรง และอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นบุคคลที่ต้องปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทในช่วงการระบาด ดังนั้นจึงได้รับผลกระทบรุนแรงโดยตรง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเครียดและการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงานและส่งเสริมสุขภาพจิตของ อสม. อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิภาพการทำงาน

วัตถุประสงค์

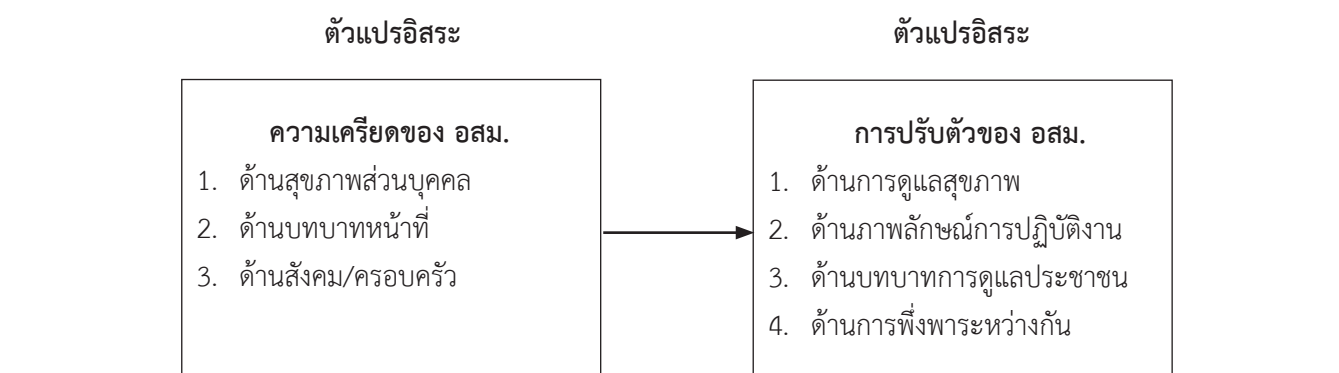
1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดและการปรับตัวของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

คำถามการวิจัย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีระดับความเครียดและการปรับตัวอย่างไร และมีความสัมพันธ์อย่างไร ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดการปรับตัวของรอย¹⁵ ที่ระบุกลไกการตอบสนองด้านการควบคุมและการคิดรู้งานทำงานร่วมกัน และแสดงพฤติกรรมการปรับตัวออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการดูแลสุขภาพ 2) ด้านภาพลักษณ์การปฏิบัติงาน 3) ด้านบทบาทการดูแลประชาชน 4) ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ตามกรอบแนวคิดดังรูป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งหมด 10,360 คน²

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งหมด 10,360 คน²

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดนครปฐม คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร ทาโร่ ยามาเน่ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ความคลาดเคลื่อนที่ 0.1 เท่ากับ 100 คน และป้องกันการสูญหาย (drop-out rate, d) กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็น 110 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอจากจำนวน 7 อำเภอในจังหวัดนครปฐม ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกอำเภอด้วยวิธีการเจาะจง (Purposive sampling) จากอำเภอที่มีผู้ป่วยมากที่สุดลงมาตามลำดับที่เป็นพื้นที่สีแดง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรีและอำเภอกุสุมาลย์ และขั้นตอนที่ 3 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความเครียด (SPST20) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 20 ข้อ คำถามประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ด้านสุขภาพส่วนบุคคล (2) ด้านบทบาทหน้าที่ (3) ด้านสังคม/ครอบครัว ออกแบบวัดประเมินค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert scale) มีเกณฑ์ระดับคะแนน 1-5

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปรับตัว ที่ผู้วิจัยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม และประยุกต์ใช้ของกรรณิการ์ แสนสุภาและคณะ¹⁶ จำนวน 20 ข้อคำถามประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการดูแลสุขภาพ (2) ด้านภาพลักษณ์การปฏิบัติงาน (3) ด้านบทบาทการดูแลประชาชน และ (4) ด้านการพึ่งพาช่วยเหลือกัน โดยออกแบบวัดประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert scale)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงของเนื้อหาและการใช้ภาษาที่เหมาะสม พิจารณาว่า

ข้อคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัดเนื้อหาหรือวัดคุณสมบัติการวิจัยและคำนวณค่า CVI (Content Validity Index) ได้เท่ากับ 0.88

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและประยุกต์ใช้ไปทดลองใช้กับอาสาสมัครในจังหวัดนครปฐมซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α Cronbach's Alpha efficient) ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 2 ฉบับ ดังนี้ 1.ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเครียด ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.92 2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเครียดฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ เท่ากับ 0.93

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยคริสเตียน เลขที่ บ. 04 / 2564 วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2564 และมีหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent Form) ซึ่งแจ้งเรื่องการพิทักษ์สิทธิอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่แสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามจะถูก เก็บไว้เป็นความลับอยู่ในที่ปลอดภัย และจะทำลายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ซึ่งการรายงานผลการวิเคราะห์จะไม่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวบุคคล หน่วยงานหรือองค์กร

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ พร้อมแนบเอกสารการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยผู้ช่วยวิจัยในพื้นที่ ระหว่าง เดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ส่งคืนกลับมาทั้งหมด 110 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ระดับความเครียด และการปรับตัว และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนข้อมูลทั่วไป ระดับความเครียดและระดับการปรับตัว และความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.5) อายุเฉลี่ย 58.29 ปี อายุน้อยที่สุด 22 ปี อายุมากที่สุด 79 ปี โดยช่วงอายุ 60-69 ปี มากที่สุด ร้อยละ 38.2 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 24.5 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา ร้อยละ 56.4 รองลงมามีมัธยมศึกษา

ตารางที่ 1 คะแนนร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเครียดของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมและรายด้าน (n = 110)

ความเครียด	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสุขภาพส่วนบุคคล	57.07	2.59	0.75	น้อย
2. ด้านบทบาทหน้าที่	63.53	2.89	0.79	ปานกลาง
3. ด้านสังคม/ครอบครัว	55.75	2.53	0.77	น้อย
ภาพรวม	58.78	2.67	0.65	น้อย

จากตารางที่ 1 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีระดับความเครียดภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.67$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ด้านบทบาทหน้าที่

ร้อยละ 18.2 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำงาน 6-10 ปี ร้อยละ 30.0 รองลงมา 1-5 ปี เฉลี่ย 11.96 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 35 ปี การมีและไม่มีโรคประจำตัวสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ มีโรคประจำตัว ร้อยละ 55.5 และไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 44.5 การตรวจหาเชื้อ Covid-19 เคยตรวจและไม่เคยตรวจ สัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ เคยตรวจ ร้อยละ 50.9 ไม่เคยตรวจ ร้อยละ 49.1 การอบรมความรู้เรื่องโรค Covid-19 ส่วนใหญ่เคยอบรม ร้อยละ 78.2 ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยติดเชื้อ Covid-19 ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ ร้อยละ 66.4 ประสบการณ์ป่วยด้วย Covid-19 ของบุคคลในครอบครัว ส่วนใหญ่ไม่เคยป่วย ร้อยละ 84.5 และการได้รับผลกระทบจาก Covid-19 ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ ร้อยละ 78.2

ส่วนที่ 2 ระดับความเครียดและระดับการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดนครปฐม มีระดับความเครียด (ตารางที่ 1) และ ระดับการปรับตัว (ตารางที่ 2) โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.79) ส่วนด้านสุขภาพส่วนบุคคลอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.75) และด้านสังคม/ครอบครัว อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.53$, S.D. = 0.77)

ตารางที่ 2 คะแนนร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมและรายด้าน (n = 110)

การปรับตัว	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการดูแลสุขภาพ	87.35	4.37	0.72	มาก
2. ด้านภาพลักษณ์การปฏิบัติงาน	82.87	4.14	0.78	มาก
3. ด้านบทบาทการดูแลประชาชน	78.76	3.93	0.74	ปานกลาง
4. ด้านการพึ่งพาระหว่างกัน	81.60	4.08	0.78	มาก
ภาพรวมคะแนนเฉลี่ย	82.65	4.13	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดนครปฐม มีระดับการปรับตัวภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการดูแลสุขภาพ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.72) ด้าน ภาพลักษณ์การปฏิบัติ

งาน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.78) และด้านการพึ่งพาพึ่งพาระหว่างกัน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.78) ส่วนด้าน บทบาทการดูแลประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.74)

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัว

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างความเครียดกับการปรับตัว ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 110)

ปัจจัย	การปรับตัว		
	r	ระดับความสัมพันธ์	p-value
ความเครียดของ อสม.	0.83**	สูง	<0.001

จากตารางที่ 3 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดนครปฐมมีความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัว ระดับสูงทิศทางบวกกับการปรับตัว ($r = 0.83$) ช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .001$)

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องความเครียดกับการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัด นครปฐม ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยจะอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดและการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเครียดภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้าน บทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขภาพส่วนบุคคลและด้านสังคม/ครอบครัวอยู่ในระดับน้อย ตามแนวคิดเกี่ยวกับความเครียด ระบุสาเหตุมักเกิดจากปัจจัยสิ่งแวดล้อม โดยการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อการดำเนินชีวิตของคนที่จะต้องปรับตัวตลอดเวลาก่อให้เกิดความเครียด นอกจากนั้นยังเป็นปัจจัยทางชีวภาพที่มีชีวิตที่เป็นอันตรายต่อชีวิต และยังส่งผลต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ที่จะต้องเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลสุรินทร์ ที่ปฏิบัติงานในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนใหญ่มีความเครียดและอารมณ์เศร้า ระดับความเครียดปานกลางถึงสูง

โดยระยะเวลาช่วยทำให้อาการลดลง และทำให้ อสม. มีความรู้และประสบการณ์ในการป้องกันโรคมมากขึ้นและสามารถปรับความเครียดได้³ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนทรีย์ และคณะพบว่า มีผลกระทบต่อการเข้าถึงการศึกษาของเยาวชน ปัญหาการตกงาน ปัญหาด้านการเงินในครอบครัว และการเข้าถึงการรักษาพยาบาลในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยความช่วยเหลือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุข และการกำหนดแนวปฏิบัติใหม่ในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของสามารถช่วยลดความตึงเครียด⁴ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา พบว่า ผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันในการศึกษาตลาดแรงงาน มาตรฐานการครองชีพในครัวเรือน สุขภาพจิตและความมั่งคั่ง⁵ สอดคล้องการศึกษา ในประเทศสเปน พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่เป็นอาสาสมัครปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีประสบการณ์การรับมือกับภาวะวิกฤตในเชิงบวกด้านการเรียนรู้ที่จะได้ประโยชน์ ทักษะการเผชิญปัญหาด้วยกลยุทธ์การแบบปรับตัวกับโรคระบาด⁶ สอดคล้องผลการศึกษาทบทวนอย่างมีระบบเกี่ยวกับความวิตกกังวลของประชาชนในช่วง การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 โดยพบว่าความชุกในยุโรปสูงสุด รองลงมาคือในอเมริกาและเอเชีย ตามลำดับ และผลการศึกษาในประเทศจีน พบว่า ช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อความเครียดมากที่สุด รองลงมาคือภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลตามลำดับ และพบว่า เพศหญิงมีความชุกของภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลมากกว่าเพศชายและผู้ปฏิบัติงานด้านการดูแลสุขภาพด้านหน้าสูงกว่าประชากรทั่วไป¹⁰ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณภัทร วุฒิทาพันธ์

ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมการทำงาน มีผลต่อทุนทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมการทำงานของ อสม.ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในประเทศไทย¹¹

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ความเครียดมีความสัมพันธ์สูงทางบวกกับการปรับตัวของ อสม.จังหวัดนครปฐม ($r = 0.83$, $p\text{-value} < .001$) สามารถอธิบายได้ว่า อสม.จังหวัดนครปฐม มีความเครียดในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เพิ่มขึ้น แต่สามารถปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าระดับการปรับตัวของ อสม. โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านภาพลักษณ์ การปฏิบัติงาน และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ส่วนด้านบทบาทการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องตามทฤษฎีการปรับตัวของรอย ที่ระบุว่าระบบการปรับตัวของบุคคลเป็นระบบเปิด ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตลอดเวลา ที่บุคคลประกอบด้วยกาย จิตและสังคม (Biopsychosocial being) มีความเป็นองค์รวม ซึ่งไม่สามารถแยกจากกันได้เพื่อความปกติสุข หรือภาวะสุขภาพที่ดี ขึ้นอยู่กับระดับการปรับตัว (Adaptation level) สอดคล้องกับการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานที่บ้านเต็มเวลากับทำงานที่บ้านบางส่วนเวลา มีการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ช่วงวิกฤตโควิด 19 ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก⁵ และจากผลการศึกษาของกรณิการ์ แสนสุภา และคณะ พบว่า การปรับตัวของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปรับตัวโดยรวม อยู่ในระดับมาก ช่วงวิกฤตโควิด 19¹⁶ สอดคล้องผลการศึกษาประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาผู้ที่มีความวิตกกังวลอยู่แล้วมีความเครียดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 และสอดคล้องผลการศึกษาการปรับตัวของประชาชนชาวสเปน ช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า เพศหญิงมีความเครียด มีทัศนคติในแง่ร้าย และการเห็นคุณค่าตัวเองน้อยลง ส่วนผู้สูงอายุปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดีกว่าแม้ว่าจะกังวลใจ มากกว่าก็ตาม¹⁴ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ได้ศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาดและผลลัพธ์ทางจิตวิทยาโดยการทบทวนวรรณกรรมเพื่ออธิบายพฤติกรรม COVID-19 พบว่า ผลลัพธ์ทางจิตวิทยา

หลายประการ ได้แก่ ความวิตกกังวล ความทุกข์ทางจิต ความผิดปกติของความเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ และความโกรธ นอกจากนี้ยังพบว่าในภาวะที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ไม่สามารถไปโรงพยาบาลได้ การเกิดความหวาดกลัวจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่¹⁷ เรายังระบุพฤติกรรมหลายอย่างระหว่างการระบาดใหญ่และจัดหมวดหมู่เป็นพฤติกรรม การป้องกัน การเตรียมพร้อม และพฤติกรรมผิดปกติ การตรวจสอบพบว่าแม้ว่าจะมีหลักฐานที่จำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระบาดใหญ่และผลลัพธ์ทางจิตวิทยา¹⁸

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า อสม.เป็นทีมสุขภาพที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อเกิดโรคระบาดใหม่ๆ หน่วยงานสุขภาพที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงการปรับตัวและการบริหารความเครียดเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงาน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความเครียดและการปรับตัวของ อสม. ช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมา เพื่อค้นหาความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเครียดในบริบทที่แตกต่างและควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่น่าจะส่งผลต่อความเครียดและการปรับตัวของ อสม.ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการทำงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอนาคต

References

1. Emergency Operations Center, Department of Disease Control. Situation report of Coronavirus disease 2019. Issue 507, 2021. (in Thai)
2. Nakhon Pathom Provincial Public Health Office. Situation of COVID-19 in the area of Nakhon Pathom Province. 2021. (In Thai)
3. Sangsirilak A., & Sangsirilak S. Stress and Depressed Mood in Healthcare Workers During COVID-19 Outbreak. The Journal of the psychiatric association of Thailand. 2020; 65(4): 400-8 (In Thai)

4. Suratana S., Tamornpark R., Apidechkul T., Srichan, P., Mulikaburt, T., Wongnuch, P., ... & Udplong, A. Impacts of and survival adaptations to the COVID-19 pandemic among the hill tribe population of northern Thailand: A qualitative study. *Public Library of Science ONE*. 2021; 16 (6), (In Thai)
5. Sadangharn P. Work from Home Adaptation of Employees in the Eastern Economic Corridor During the Covid-19 Crisis. *Burapha Journal of Business Management*, Burapha University. 2020; 9 (2), 14-33. (In Thai).
6. Roca J., Canet-Vélez O., Cemeli T., Lavedán A., Masot O., & Botigué T. Experiences, emotional responses, and coping skills of nursing students as auxiliary health workers during the peak COVID-19 pandemic: A qualitative study. *International Journal of Mental Health Nursing*. 2021; 30(5), 1080-92.
7. Department of Health Service Support. Knowledge of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) for medical personnel and public health volunteers. 2021 Nonthaburi. (In Thai)
8. Khon Kaen Ratchanakarin Psychiatric Hospital, Department of Mental Health. A handbook for caring for people's hearts for community leaders and village Volunteers. 2023 (In Thai)
9. Kan F. P., Raoofi S., Rafiei, S., Khani S., Hosseinifard H., Tajik F.,... & Ghashghaee A. A systematic review of the prevalence of anxiety among the general population during the COVID-19 pandemic. *Journal of affective disorders* 293. 2021; 391-98
10. Bareeqa S. B., Ahmed S. I., Samar S. S., Yasin W., Zehra S., Monese G. M., & Gouthro R. V. Prevalence of depression, anxiety and stress in china during COVID-19 pandemic: A systematic review with meta-analysis. *The International Journal of Psychiatry in Medicine*. 2021; 56 (4), 210-27.
11. Wuttaphan N. Factors Influencing the Work Behavior of Village Health Volunteers During the COVID-19 Pandemic in Thailand: A Cross-Sectional Study. *Journal of Population and Social Studies*. 2022; 30, 816-33. (In Thai)
12. Arpornkul N., & Suppakitiporn S. Adjustment problems of first year medical students. *Chulalongkorn Medical Journal*. 2017; 61(5), 631-45. (In Thai)
13. Daly M., & Robinson E. Psychological distress and adaptation to the COVID-19 crisis in the United States. *Journal of psychiatric research*. 2021; 136, 603-9
14. Morales-Vives F., Dueñas J. M., Vigil-Colet A., & Camarero-Figuerola M. Psychological variables related to adaptation to the COVID-19 lockdown in Spain. *Frontiers in Psychology* 11, (2020): 565634.
15. Roy S.C. The Roy adaptation model. 2nd ed. Stamford, CT: Appleton & Lange. 1999.
16. Sansupha P. Adaptation of students in the situation of COVID-19. *MCU Journal Humanities Review Year*; (In Thai)
17. Waelveerakup W, Suwannasarn k, Pasuwan D, Quality of life of Older Persons During the Second Wave of the COVID-19 Pandemic in Thailand. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2023; 24(2): 76-87. (In Thai)
18. Usher K., Jackson D., Durkin, J., Gyamfi, N., & Bhullar, N. Pandemic-related behaviours and psychological outcomes; A rapid literature review to explain COVID-19 behaviours. *International Journal of Mental Health Nursing*, 2020; 29(6), 1018-34.